

H. Norli
Mosseveien 67
0 s l o

Løssalgpris 25 øre
Nr. 12 — 3. årg.
Torsdag 14. juli 1919

Forsvarsminister HAUGE legger fram nye beviser på sin utrolige naivitet

Kongelig resolusjon som skyver alt ansvar fra regjeringen over på de militære befalingsmenn

De nye bestemmelser gir rom for et militærdiktatur av betenkelig art

Et statsråd 12.6.49 er det ved kgl. res. fastsatt direktiver for militære befalingsmenn og militære sjefer ved vepnet angrep på Norge. De skal sia igjennom overfor alle andre bestemmelser som kommer i strid med direktivene.

I direktivene som gjelder alle befalingsmenn, heter det at militær befalingsmann som får kjennskap til et vepnet angrep har funksjon som leder for det kommandodistrikt, der han skal møte ved mobilisering, uten videre skal gjøre sitt ytterste for å nå fram til sitt mobiliseringssted på kortest mulig tid. Et vepnet angrep skal gjelde som ordre til full og øyeblikkelig mobilisering over hele landet dersom Kongen (regjeringen) blir satt ut av spillet av fienden. Ordre som utstedes i regjeringens navn om å avbryte mobiliseringen, skal betraktes som falske.

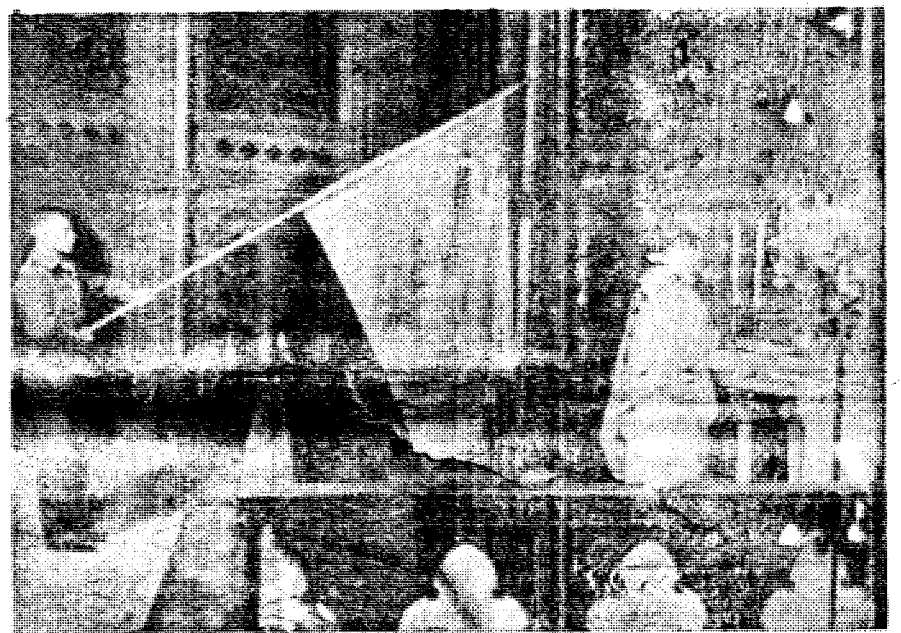
Ved planlegging og gjennomføring av forsvar mot vepnet angrep skal militære befalingsmenn bygge på følgende grunnsetninger: De skal uten videre gjøre motstand mot et vepnet angrep med alle midler som står til rådighet og sette all kraft inn på forsvaret i løpet av kortest mulig tid. De skal gjøre motstand selv om de blir stående alene og selv om situasjonen ser vanskelig eller håpløs ut og uten hensyn til om fienden truer med represalier om det gjøres motstand (f. eks. bombe byer o.l.). De skal fortsette forsvarskampen uavhengig av de parolene som blir utstedt i Kongens (regjeringens) eller annen overordnet myndighets navn dersom disse er tatt til fange eller satt ut av funksjon på annen måte. De skal, dersom det er nødvendig å gi opp norsk territorium til fienden, gjøre hva de kan for å komme med i forsvarskampen sammen med sin avdeling på andre frontavsnitt i Norge eller utenfor Norge. De skal, dersom Norge blir helt eller delvis besatt av en fiende før de har nådd fram til sin avdeling, søke til kjempende norske myndigheter i eller utenfor landets grenser så snart de er stridsdyktige. De skal ikke avgi æresord til fienden om de blir tatt til fange.

I direktivene til de militære sjefer er det et punkt som omhandler femtekolonister. Det heter her at de militære sjefer skal regne med at femtekolonister vil komme til å bli satt inn før eller samtidig med et vepnet angrep. De militære sjefer er i fred og krig ansvarlig for sikringen av militært område mot femtekolonister, og plikter å sikre mobiliseringen og de vepnede styrker mot femtekolonister. De skal i fred og krig samarbeide med politiet og andre sivile myndigheter om de sikringsoppgaver som her er nevnt etter de bestemmelser som til enhver tid er gitt.

Når vi så utførlig gjengir regjeringens direktiver for de militære befalingsmenn, er det fordi spørsmålet om æresordet og dets konsekvenser, ikke er brakt fram i den offentlige diskusjon. Vi vet ikke, om pressen har fått beskjed om å holde fingrene fra

fatet, eller om regjeringen og dens håndgangne menn skammer seg over å ha oppfordret norske offiserer til å bryte avgitt æresord. Man kan jo vente litt av hvert av denslags politikere, som for et lite snes år siden gikk med det brukne geværs merke i

Den røde fane over Nidarosdomens høyalter

Emigrantregjeringens nyutnevnte bisp foretter.

Det hendte så meget forunderlig i folkeberuselsens sommer 15.5. Som ledd i de alliertes dag i Trondheim var der festgudstjeneste i Nidarosdomen lørdag den 30. juni. «En uforglemmelig gudstjeneste for de tre stormakter», skrev Domkirkebyens høyreavis, og det tror vi nok, når selve emigrantregjeringens nyutnevnte bisp, Arne Fjellbu forettet, og ifølge samme blad uttalte:

«Vi takker Russland som befridde det første stykke norsk jord, Finnmark, som mere enn noen annen landsdel har opplevet tyskernes ødeleggelse. Vi takker for at det innledet et godt og forståelsesfullt naboskap...»

Og så ble den røde fane med hammer og sigd senket over Domens høyalter. — —

Slik talte og slik handlet den geistlige folkeveilederen i det horens år 1945. Det var bispebrorens folkedom over NS, som spredte hatets lysskjær opp mot Domens dunkle hvelv. Kolonialenglandene og jernteppemennene hadde forenet seg med de norske folkehelter post annum 44 — det krydde jo plutselig av dem — og da ble det gudstjeneste som forslø. Forbrødring kaller de det visst. — Vi minnes en menneskealder tilbake, da kardinal van Rossum besøkte byen og ønsket å holde en stille messe i Domens sydskip. Han mente vel at han hadde en viss moralsk rett til dette, da Domen var bygget av hans moderkirke over helgenen Olavs ben. Men han regnet ikke med den hellige, alminnelige norske kirke. Den sa blankt nei. Det ville jo også ha vært helligbrøde og en besudelse av kirken å la pavens utsending be til Gud i den av protestantismen erobrede kirke. Men anno 45, da var det frisin for alle pengene! Det var jo en hevn som skulle kronas og «befriere» som skulle feires.

Og det var en vakker og stemningsfull stand, sa Stalins utsendte medarbeidere. Utrolig, men sant. Og neste gang — — —?

jakkelasget og som sendte Martin Tranmæl og hans drabanter til de militære øvelsesplasser for å knuse forsvarsviljen i blant de unge. Imidlertid skal vi gjennom-

gå sakens kjenngjøringer og bygger her på en faglig redogjørelse som velvilligst er stillet til vår disposisjon.

Forts. side 10

En avslørende roman om okkupasjon og rettsoppgjør

Alle vil kjenne seg igjen — i hver bygd og hver by

Anmeldt av Stein Sture

Birger Kvitting:
«Angrer du ikke?»
Gripas forlag,
Kristiansund.

Dette er en roman om okkupasjonstiden og hetzen mot NS, med det etterfølgende politiske oppgjør bygget på forordninger og unntagelseslover, som Arbeiderpartiet narret alle de andre partier til å gå med på i all deres feighet. Forfatteren tar i et forord det forbehold, at personene i romanen er oppdiktet og at de forhold som skildres ikke tar sikte på noen bestemt landsdel eller noen bestemt by, og dette forbehold godtar vi, fordi vi hver på vår tue kjenner praktisk talt alle de mennesker som vi møter i romanen og alle de forhold som skildres.

Forgrunnsskikkelsen i romanen er en ung redaktør, som blir beordret til en kystby vestpå for å overta et gammelt innarbeidet familieblad. I de nye forhold, som han går til med oppladt sinn, møter han alle samfunsklasser opptatt av det ene store: å få mest mulig av kaken, midlene ufortalt. Etter den første forvir-

ring da tyskerne kom, fant de seg snart tilrette. De hørte på London om natten, bandte og svor bak blendingsgardinet, kjøpte og solgte, krøp og smisket og holdt hemmelige selskaper for tyskerne. Gode nordmenn var de alle som en, og om fruene lå med tyskerne, visste de dog å holde gode miner til slett spill. A, hvor vi kjenner dem igjen alle sammen, ubarmhjertig avslørt som de er! Og den unge redaktøren, som av tro på veien frem til ny frihet gikk inn for NS, fikk også lære dem å kjenne i sin kamp mot nedrigheten og svartebørsmentaliteten og i sin stille men innbitte kamp mot tyskernes maktsyke. Han ble ensom. Alle jeg snakker med vet meget mere enn hva jeg gjør. Jeg vet ikke mere enn det som står i avisene, sa han engang i dulgt bitterhet.

Han hadde også sin stille kamp mot aviseieren og mot de gode nordmenn, som tryglet om hans hjelp i det ene øyeblikk for så å falle ham i ryggen med tyskernes hjelp i det neste. Han lærte å kjenne dem alle sammen. Presten traff han også på sin vandring i byen. Alle var de tjenende ånder i travel virksomhet for «fienden». Men alle var uklanderlige i sin

nasjonale holdning. Kom ikke der!

Et lyspunkt i denne uhumskheten er hushjelpen Lina, som ikke er redd for å synge ut. For all syndens humbug, sa Lina, som nok måtte ta kjøkkenjobben, når konsulen og konsulinnen holdt storselskap for tyskerne, men som så alt og hørte alt og hadde sine egne meninger.

Skildringene av dagliglivet under okkupasjonen er avslørende inntil det uhyggelige. Leserne i hver eneste landsdel vil kjenne seg igjen, og ikke minst nu, når dagen derpå-stemningen gir seg mere eller mindre groteske uttrykk, er det fristende inntil bristepunktet å rive humbugens slør fra begivenhetenes nøkenhet.

Så kom «befrielsen». De gode nordmenn og seirende heiter, de ledende kommunister og arbeiderpartifolk, som hadde tjent store penger på festningsanleggene, byens foregangsmenn i svartebørs og bakdørsforbindelser var på pletten. Og så brøt det offentlige vanviddet ut, det som folket hadde gått og ventet på. Hele siste del av romanen er viet denne skammens tid for det norske folk, og selvopplevelsens gru avspeiler seg i skildringene av fengsling, mishandling, dårskap og selvbestaltede myndigheters vikkartighet. Vi skal ikke gå nærmere inn på dette her, for det må leses, underbygget som det er av nøkne kjennsgjerninger.

Angrer du ikke? Dette spørsmål møtte NS-redaktøren, som hadde kjempet sin ensomme kamp i okkupasjonsårene, opplevet redslene under gatens parlament og som kom hjem etter 2½ års fangenskap. Han hadde ingen forhåpninger og var utestengt fra alt hederlig arbeide. Han traff gamle kjenninger, som hadde vært gode og tro tjenere i «Herrefolkets vingård». De gikk i ring og kikket ned i veien, men han gjorde ikke mine til å snakke til krypene som gjorde forsøk på å lure seg bort fra sin egen skygge.

Angrer du ikke? Han som hadde kjempet sin kamp, ofret og tapt — i hvert fall i denne omgang — hadde svaret på rede hånd: «Etter nøye å ha veiet for og imot, ble de synsmåter jeg nå straffes for så sterke, at de ble til en overbevisning — en tro som jeg fulgte og som jeg av ærlighet overfor meg selv ikke angrer på. At denne mangel på anger skal være en så stor feil, kan jeg ikke forstå. En kan da ikke angre på noe som en har gjort ut fra den beste hensikt og mening.»

Med dette slutter romanen, et dristig og ærlig forsøk på å skjære gjennom all humbugen. Hva Langeland har gitt oss gjennom sine ugjendrivelige dokumentasjoner og Harsen i sitt blendende akkurat, har Birger Kvitting malt i avslørende bilder, formet i etsende replikker og preget i

lesernes sind med opplevelsens intensitet. Denne romanen er skrevet av en som kunne og måtte skrive. Det gjelder jo ikke bare det ugjenkaldelige som er skjedd, det gjelder fremtiden. Ville det ikke være bra om noen også ofret den en aldri så liten tanke, spør forfatteren. Og allerede i dette spørsmål ligger svaret. For dette og for alt det annet som forfatteren har gitt oss sier vi: Takk for boken!

Stein Sture.

En frontkjemper

En ung gutt meldte seg i 1943 til det han trodde var hans plikt: kampen mot bolsjevismen. Han gikk i 4. realgym. Jeg leste brevet til foreldrene etter at han var kommet til Tyskland. De visste intet om at gutten var dratt ut. Han skrev at han vel forsto at de ville bli bedrevet og engstelige, men han hadde ikke hatt noe valg, det var fedrelandets skjebne det gjaldt og han hadde tatt sin beslutning etter lang overveielse. Han ba om tilgivelse, og håpet at de en gang måtte forstå hans motiver og at han fulgte en hellig kallelse, når han nå dro i kampen for å redde sitt land og folk fra faren fra øst.

Det var ikke lett om en sård eller en staling som hadde lokket den unge ungdom. Heller ikke var det eventyrløst. Men det var i den sikre forvisning at tiden var inne til at han måtte ofre noe, endog sitt eget liv, for det han hadde kjempet, fedrelandets frihet og selvstendighet.

Gutten kom heim med livet i behold kort tid før kapitulasjonen. Han ble arrestert og dømt ved lagmannsrett. På grunn av at han bare var 15—16 år, da han meldte seg og sitt ellers uplettede rulleblad, dømtes han til 2 års tvangsarbeid. Statsadvokaten ville ha ham sperret inne i 4½ år.

Høsten 1946 var han ferdig med sanningen. Fra nyttår 1947 til sommeren gikk han 6 mndrs. handelsskole og fikk utmerkede karakterer. Vinteren 1947—48 vikarierte han som lærer ved en folkeskole. Da han sluttet ga skolestyrets formann ham en usedvanlig fin attest, hvorav hitsettet: «Jeg har i den tida han har skolt her, lært ham å kjenne som en meget evnerik ungdom. Undervisningen i folkeskolen har han utført meget samvittighetsfull og til skolestyrets fulle tilfredshet. Han har også holdt en meget god disiplin. På hans vandl forøvrig er det intet å utsette.»

Høsten 1948 gikk han inn på ettårig gymnasiekurs. Og i sommer har han bestått eksamen artium med meget gode karakterer. Jeg ber bemerke, at han i nesten 6 år var borte fra skolen, det ble ikke lest artiumsfag på hele den tiden, og det mest av det han hadde lært for 6 år siden var selvsagt glemt under alle de vedvarende opplevelser og påkjenninger han hadde gjennomgått ved fronten og i fangeleirene etterpå.

Jeg skriver ikke dette fordi jeg

Fort. side 11

Kirkens falitt.

600,000 utmeldelser ville være en protest som selv Berggrav måtte forstå.

I over 20 år var jeg lærer i kristendomsundervisning. Jeg var glad i denne undervisningen — for den ga meg så god kontakt med elevene — særlig i de høyere klasser med bibellesning.

Som kirkegjenger var jeg vel blant de alminnelige, men jeg syntes at det alltid var høytidelig når klokken kallet. Og i kirken den herlige salme-sang. Disse enkle og vidunderlig vakre toner skapte høytid selv om preken kunne være temmelig middelmådig, og ga lite — virkelighetsfjern som den ofte kunne være.

Men så i 1945, straks etter «frigjøringen» var jeg igjen i kirken. Aldri har jeg vært så skuffet som da jeg gikk hjem den gang. Den prekenen jeg hadde hørt — ikke bare forarget meg, men den skremte meg slik at jeg siden har holdt meg borte fra kirken, og jeg kommer nok ikke til å søke den heller før jeg føler at presten «har omvendt seg og kommet til sannhets erkjennelse» om all den urett som nå begås i «lovens navn» mot en stor del av vårt folk.

Det ser ikke videre lyst ut ennå. Riktignok finner vi en og annen oase i denne triste ørken — menn som Foulson på Modum og ikke glemme hamarbiskopen. På den annen side har vi menn som pastor Riissen og den store blokk av stillestående og samtykkende geistlighet.

Biskop Schjelderup skrev i vår — jeg tror det var i «Kristen Ungdom» — at han var bange for at en stor del av folket ville vende seg i hat mot kirken. Det tror jeg hverken er

eller blir tilfelle. Vi som er blitt så dypt skuffet over kirkens stilling etter frigjøringen, hater den ikke — slett ikke. Ingen hater en pjatt, men en forakter ham og synes kanskje litt synd på han også.

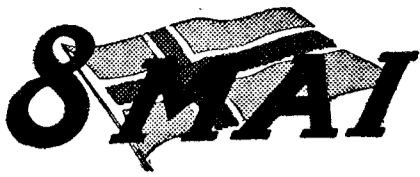
Og det får en både tale og tilgi. Det går nemlig i all anstendighets navn ikke an i ukens 6 dager i ord og handling å være representant for den ånd som oser ut av Berggravs bok «Folkedommen over NS» og så søn- og helligdage gå inn i kirken som representant for den ånd som møter oss i Bjergerpredikenen og Jesu liv. For meg står dette nesten som blasfemi.

Vi som etter frigjøringen er kommet i så sterk opposisjon til dagens norske statskirke, har naturligvis den utvei å melde oss ut. Det burde vi kanskje gjøre i flokk og følge. Det er som kjent en meget enkel sak — bare henvende seg til soknepresten muntlig eller skriftlig, med anmodning om å bli strøket som medlem av statskirken. Omkring 600.000 utmeldelser ville være en protest som selv Berggrav antagelig måtte forstå.

I denne onde tid skulle kirken vært «vårt nødanker i nødens stund», og er i stedet blitt en gammel tannløs tante for de politiske makthavere, som lever i hatets og hevners dødsrike.

Kirken har spilt dundrende falitt, men heldigvis er ikke en taddel av kristendommen rokket. Den er ennå vårt framtidshåp.

Forhenværende læssing

Redaktør og utgiver

NILS VIKDAL

Kristiansund N. Box 41

Telefon 1330

Bladet utkommer 2 ganger i mnd.

Abonnementspris
kr. 3,00 pr. kvartal.

Manglende direktiver.

Ved kgl. res. av 12. juni i år er der fastsatt direktiver for militære befalingsmenn og militære sjefer ved vepnet angrep på Norge. Vi er altså omsider kommet så langt, men savner fremdeles direktiver for, hvorledes menigmann skal opptre under en okkupasjon, noe som vi ved enhver gitt anledning har etterlyst. Det ser nærmest ut, som om A-regjeringen og dens vrimmel av rådgivere ikke vil inn på dette ømfintlige kapitel, så lenge det såkalte landssvikoppgjør ennå pågår, og da skal vi love for, at det tar så lang tid at det etter all sannsynlighet blir for sent.

Problemet er imidlertid blitt reist også utenfor vår leir, idet John Giæver har skrevet en i høy grad avslørende artikkel i Morgenbladet 30. mai d. a. om samarbeidet med fienden under okkupasjon. Betegnende nok har den ikke avfødt noen som helst kommentar. Det er vel noen, som har vært ute med pekefingeren og ropt: Stille i barnekammeret. Hvoretter taushetens jern teppe rullet ned.

John Giæver hører imidlertid til de meningsberettigede, da han selv er utdannet ved U. S. A.s skole for sivil administrasjon i okkupert land og kan erkjenne åpent, at hans viten om disse mangesidige problemer har plaget ham i lange tider, slik at han følte seg nødt til å legge dem fram offentlig. Han er således en av de få sannhetssøkere i likhet med de hjemmefrontmenn, som har fått samvittighetskvaler over de manke likvidasjoner på NS-folk, som ble foretatt under okkupasjonen, likvidasjoner som med et mildt ord kan karakteriseres som overlagte politisk mord som søkes holdt mest mulig hemmelig nå når rusen er over. Vi skal imidlertid love etterhvert og etter evne å trekke dem fram i dagens lys for å framtinge klarhet i sivilbefolkningens stilling under krig og okkupasjon.

Vi hører fra Tyskland — selv sagt ikke gjennom norsk presse — at der er reist en bevegelse mot de tyske politikere, som samarbeider med de allierte okkupasjonsmakter og som har dannet regjeringer i de okkuperte områder. De karakteriseres som quislinger, og selvsagt er de det i ordets reelle betydning, da Tyskland fortsatt er i krig

Samarbeid med fienden under okkupasjonen

Av John Giæver

Denne artikkel har vi tillatt oss å hente fra «Morgenbladet» nr. 305/49. Vi henviser forøvrig til vår redaksjonsartikkel som behandler dette viktige spørsmål.

Undertegnede var fra begynnelsen av 1942 knyttet til det norske flyvåpen i Canada. I januar 1944 ble jeg beordret til å gjennomgå et kurs ved den såkalte U.S. School of Military Government ved universitetet i Charlottesville, Virginia. Ved denne skolen utdannet man de såkalte Civil Affairs-offiserer som hadde til oppgave å administrere den sivile befolkning under en amerikansk okkupasjon i fiendeland. England har en liknende institusjon, men her i landet har vi ikke hatt noe tilsvarende, naturligvis, og har det vel knapt i dag heller.

Når jeg etter frigjøringen har fulgt med i de mange rettsaker mot folk som har samarbeidet med tyskerne i administrative stillinger, har jeg ikke kunnet unngå å tenke på de grunnleggende regler jeg i sin tid

lærte ved den nevnte amerikanske skolen. Jeg har måttet trekke sammenlikninger mellom disse reglene som ble praktisert av våre allierte under okkupasjon i Tyskland (og Japan) og de anklager som er blitt reist mot en hel del mennesker her i landet.

Nå er jeg naturligvis klar over at jeg kan ha misforstått ett eller flere vesentlige prinsipper. Jeg er også klar over at Norge på ingen måte er bundet av de reglene som USA og England praktiserer, selv om de var våre allierte.

Når jeg imidlertid finner å burde dra mine refleksjoner fram offentlig, er det for å støtte stortingsmann Theodors Brochs henstilling om å få klare regler for embetsmennenes opptreden under en eventuell okkupasjon engang i framtiden. Men ikke bare derfor. Den amerikanske okkupasjonspolitikken bygger ikke bare på samarbeid med embetsmenn. Den går langt videre. Spørsmålet har mange

med de allierte — altså ikke med Norge som våre husmannspolitikere påstår — og at de, som tar seg av sivilforvaltningen, selvsagt samarbeider med fienden.

Men enhver uhildet iakttagelse er på det rene med, at disse menn har stillet seg til disposisjon for å gagne sitt fedreland, slik som titusener NS-folk i Norge gjorde det. Og såvel England som U. S. A. har under planleggelsen og utførelsen av sin okkupasjon av Tyskland forutsatt et slikt samarbeide, og når de velger ut sine medhjelpere blant det okkuperte lands befolkning, tar de intet hensyn til om de har mandat fra sin «lovlige» regjering — kanskje heller tvert i mot. Okkupanten har plikter å vareta i de besatte områder og han går alltid ut fra, at de som hjelper ham gjør det av hensyn til folkets vel uten å tenke på et deretter.

Alt dette viser hvor hårreisende forholdene er i Norge, i dag, og det er ikke til å undres over, at man hos en ellers hjelpsom og vennligsinnet nabo taler og skriver om bøddellandet Norge.

Men neste gang vil man stå overfor problemene påny. Og de som er kloke av skade vil da sikkert ta den fulle konsekvens og tenke først på seg selv, hvis der ikke i tide kommer utvetydige direktiver — altså direktiver uten dobbelt bunn. Kommer de ikke, vil vi få rene «russiske» tilstander, men det er sagt så tydelig ifra på forhånd om ansvaret for en slik eventualitet, at vi ikke vil godta en gjentakelse av hekseprosessene, om lykken skulle stå landet bi, så vi atter kunne få friheten igjen. Da blir det nok andre som skal befolke de politiske fangeleirer, hvis der blir noen overlevende etter de katastrofale følger av manglende direktiver.

sider og det griper ned i massen av folket. Vi kan trenge noen hver å få vite hvordan myndighetene ser på disse tingene.

Mange vil muligens, nei sikkert si at enhver god nordmann vil vite med seg selv hva som er riktig nasjonalt sett. Men det er etter min mening slett ikke så sikkert. Svært mange og virkelig vitale hensyn gjør seg gjeldende, og så vidt jeg kan se (jeg er ikke jurist og kan ta vesentlig feil) kommer man her langt ut i det man kaller internasjonal rett.

Man kan si at Norge ble angrepet uten noen som helst foranledning og at den slags regler ikke gjelder under slike forhold. Men om vi kommer i krig i fremtiden, så blir vi sikkert dratt inn i den ved et liknende angrep fra en eller annen kant. Og for folket blir forholdet det samme, for så vidt som det jo skal fortsette å leve videre under enhver omstendighet.

Når amerikanerne rykker inn i et fiendeland, har de en fullt oppsatt organisasjon som skal ta seg av administrasjonen av den sivile befolkningen. Denne organisasjonen av Civil Affairs-offiserer med staber er oppsatt etter samme mønster som siviladministrasjonen i vedkommende

Forts. side 10

Opp med dørene!

En drepende kritikk.

Så tidlig som 1. oktober 1945 uttalte Annæus Schjødt i et foredrag i Det norske studentersamfund:

«Bestemmelsene om tillitstap er helt nye og likevel har de glidd inn i vårt rettsvesen uten prinsipiell diskusjon. De strider dog ganske sterkt mot hittidige straffelovsbestemmelser. Hittil er en straffet mann etter soning søkt ført tilbake som samfunnsnyttig borger, mens de nye bestemmelser peker i motsatt retning ved å stemple mannen i f. eks. 10 år ved siden av straffen. Det er et tvilsomt prinsipp....

Rettsoppgjøret skal først og fremst foregå ved domstolene, men i dag foregår de også i foreninger og etater, og jeg har ofte et forstemmende inntrykk av at det her ofte blir misbruk til skade for rettsoppgjøret. Man ser at uvennskap og konkurranse griper inn og at de ivrigste til

å øse rettferdighet ofte er de som satt i stillhet og tryggest under okkupasjonen, mens de som selv var i fare for et menneskelig syn.....

Vi skal ha et åndelig sterkt rettsoppgjør og kreve kontakt til verden — det må vi, hvis vi vil ansees som verdensborgere. Men det er mye som skorter på det og her har studentene plikt til å gå foran med krav om at dørene skal slås opp.»

Og så er årene gått og intet er gjort. Riktignok skal de lovgivende myndigheter, før stortingset oppløses engang utpå sensommeren, behandle et forslag fra justisdepartementet om visse lempninger, men det er et forslag som vi tidligere har karakterisert som skum på havet. — Justiskomiteen har ennå ikke avgitt sin innstilling, men arbeiderpartiet, når i kraft av flertallsdiktaturet, og da kan man anse det som gitt at det ikke desavouer sin fanatiske justisminister, som har erklært, at der i hans tid ikke vil komme noe amnesti av hvilken art det enn skulle være. Men den drepende kritikk forstummer dog ikke, og kravene om en total revisjon øker for hver dag i styrke slik at selve rettsoppgjøret vil komme til å bli et av kardinalpunktene ved valget i oktober.

Husk

at ved en annonse i «8. MAI» rekker De ut over hele landet.

Averter derfor når De har noe å selge, når De søker arbeide eller når De selv ønsker arbeidere eller funksjonærer.

Gjennom «8. MAI» rekker De et stort og allsidig publikum.

Annonseprisen er 1,50 kroner pr. korpuslinje.

Citat fra en høyesterettsdom:

«Når domfelte i sin ankeerklæring hevder at lagretten har tatt feil, når den har antatt at han forstod at hans forhold rammes av straffelovens § 86 og at krigen for Norges vedkommende ikke var opphørt etterat kongen og regjeringen hadde forlatt landet, samtlige krigsstyrker hadde kapitulert og hele landet var okkupert, så er dette et angrep på rettens bevisbedømmelse med hensyn til de subjektive betingelser for straffeskyld, som er unndratt høyesteretts prøvelse.»

En slik argumentasjon er altså god jus i Norge i dag. Og det i selveste høyesterett. Men er det da ingen av de gode herrer, som har så pass omsorg for sitt eget navn og rykte, at de tenker på historiens dom?

«6. Mai-foreningen»s formann, Arthur Kielsen taler på

Nysvenska rörelsens landsmøte:

«Et uhyggelig trykk hviler over alle oss, som lever i en politistat med ulovlige arrestasjoner og hemmelige henrettelser»

«Vi takker dere for deres innsats for frihet og fred»

.. Nysvenska Rörelsen, som av dens notiser bare karakteriseres som den svenske «nazibevegelse», har i dag hatt et landsmøte i Malmö. Landsformannen er Per Engdahl, og han ledet også møtet som hadde stor tilslutning fra alle kanter av landet og envidere hadde gjester fra Danmark. Bevegelsen har sitt eget blad «Vägen framåt».

Landsmøtet sendte følgende telegram til kong Gustaf: «Nysvenska Rörelsen, samlet til riksstämna i Malmö, bringar Ederes Majestät genom mig sin underdåniga hyllning. Vi tacka med vördnad och beundran för livslång kungagärning i tjänst åt fred, fosterland och folksamverkan. Per Engdahl».

På dette svarte kongen: «Jag sender Eder mitt hjärtliga tack för så vänlig uttalade känslor. Gustaf».

Landsorganisatoren i den danske 6. mai-forening, ingeniør Arthur Kielsen, holdt under landsmøtet en tale, som vi gjengir et avsnitt av etter det uavhengige danske blad Information:

«Svenske kammerater. Paa alle vore danske kammeraters vegne sender vi som representanter for Danmarks reformbevegelse de beste hilsner til vore svenske kammeraters landsmøte. Vi er talsmænd for utallige tusinder, naar vi takker jer for den indsats for frihed og ret, som I har gjort under etterkrigstidens forfølgelser i Danmark.

I danske fængsler og koncentrationsleire nævnes det som en kendsgerning, der giver haab, at der i Sverige findes mænd og kvinder, som fortsætter Folke Bernadottes arbejde for at bevare Sveriges ry som humanitetens højborg i et lidende og hjemsoekt Europa. Siden krigens slutning har i alt 146.000 mennesker i Danmark været ofre for den terror, hvormed demokratierne med hjælp av kommunistiske bødler søger at undertrykke sandheten om forræderiet ved Danmarks okkupation i april 1940.

Et uhyggeligt tryk hviler over alle os, som lever i en politistat med ulovlige arrestasjoner og hemmelige henrettelser. I denne situation takker vi jer for den praktiske og moralske støtte, som vi har faaet og vil faa fra jer. De tanker, som er ført frem af Per Engdahl og hans menad, har gengivet os haabet om, at kampen for sandhed og ret vil bli vundet ogsaa her i vort fødeland.»

Det var ogsaa tale av hr. Kordt fra det danske frontkjemperforbund. Og mens det svenske flagg og Vasafanen ble båret frem av unge piker, berettet den svenske landsformann om den danske premierloytants Tage Petersen, som var blitt arrestert av gangstere, mishandlet til det ugjenkjennelige, dømt til døden og henrettet. Talen fulgtes av et minutt taushet, mens begge lands faner og flagg ble løftet til honnør.

Til møtet kom der ogsaa telegram fra Sven Hedin.

Høyesterett har enstemmig opphevet dommen over dr. Ingolf Andresen, Oslo

«8. Mai» behandlet i en stor artikkel den 15. september 1948 saken mot dr. Ingolf Andresen. Saken ble i de dager behandlet ved «dagmannsretten» i Oslo. Statsadvokat Paal Fredriksen var aktor. Retten avsa omsider en forferdende dom på 3½ år og med adgang til sikring i 5 år. Senere sakte ogsaa andre myndigheter å straffe ham ekstra, som vanlig er i slike tilfeller.

Vi vil ikke gå nærmere inn på denne overmåte sensasjonelle sak, men henstiller til interesserte å lese vår tidligere artikkel om denne sak.

Høyesterett har nå til vår store tilfredshet enstemmig frifunnet dr. Andresen. Fornuften og retten seiret

denne gang. Nå står det altså igjen for samfunnet å gi dr. Andresen den erstatning han må ha krav på etter den behandling han har vært utsatt for av staten og hjemmefronten.

Vi vil ved denne anledning rette en «takk» til den nidkjære statsadvokat Paal Fredriksen fordi han gjennom Kristiansunds Politiskammer lot innbente en nærmere forklaring av vårt blads redaktør om Andresensaken. Vi håper at vår artikkel med etterfølgende politiforklaring har hatt en gagnlig innflytelse på ham. Men vi forstår nå at statsadvokat Paal Fredriksen og enkelte andre ikke har følt seg særlig vel

Ukens kronikk:

«Som mar sån skal man høste»

Av Ivar Frihaug-Osa

«Hvem tar til motmæle mot for strenge straffer? Det gjør ikke som kammerer.»

Caesar.

Det var salege Mowinckels, Nygårds-volds og Koltas «forutseende» forsvarsløse og framfor alt usøytrale utenrikspolitikk i forbindelse med Englands største sarrespill med Hitler, som brakte krigen innover Norges grenser. Quisling fikk jo brotarten av «aren» for denne tildrage, men det er et spørsmål om historien vil tillegge ham så stor verdenshistorisk betydning.

Imidlertid var det ikke bare før krigen vi hadde slike «forutseende» politikere her i landet. Vi har hatt dem etter krigen ogsaa. Det er bare en eneste liten ting disse etterkrigs-politikere ikke synes å ha «forutsett»: At de har lagt alt til rette for at sosialismen kan bli stadfestet som regjeringsform i landet.

Til denne erkjennelse våknet de først da Oksvik var ute om at nå er listeforbundets dager talte. Da ble det brann i rosens leir.

Å, det var vel idylliske tilstander her i landet, da samdraktighetens hevrende ånd svevte over vannene, og ga seg utslag i en spesiell kjærlig omfavelse av Hambro og Nygårds vold med «arene» og gode greier for den sistnevnte. Og her må en ikke glemme det historiske dokument felles programmet, som for et uoverskuelig tidrom skulle beta sprinske partimedlemmer lystet til å «skeie ut», og hvoretter det skulle styres til landets heder og velsignelse. Ja, det var ikke måte på samdraktighet. Det var en politisk rommelighet så stor, at det nær sagt var likegyldig enten en stemte på Hambro eller Gerhardsen. Snakk om forbrødring!

Ja, så stor var rommeligheten, at en til og med så seg utkomme til å ta stemmeretten fra 60—70.000 kvinner og menn. Og da sikkert 80 prosent av disse soknet til de såkalte borgerpartier, tar det nok være at Oksvik & Co. har «kroet» seg.

Men akk, heller ikke denne gang ble de paradisiske tilstande av lang varighet for Adams ektefødte avkom. Fellesprogrammet var ikke mere enn et halvt år gammelt, da de første «skyer» kom til syne på den politiske himmel. Denne gang var det imidlertid ikke epler som var årsak til forstyrrelsen. Det var bare tomater. Regjeringen hadde besørget innkjøp av noen tomatkasser, men etter hvert som disse nærmet seg Norges kyst, begynte det å lukte så sterkt diktatur av dem, at selv med blind fornesen så ikke bryggerarbeiderne i Oslo seg i stand til å komme nær dem.

Ja, så måtte «kvinnene opp og stride som de vare menn» igjen. De mente vel at det måtte gå an å «skylle» tomaterne så godt at de ikke risikerte noen diktaturforgiftning.

I sakens anledning skrev «Drammens Tidende» en manende og formannende artikkel til A-partiet. I denne artikkel forekommer det en setning som jeg fant så betegnende for situasjonen at jeg aderte den: «.....Det som nå ventes av A-partiet og det

som det trenger for sin egen skyld, er plan og mål og manifestert vilje til å nå målene, selv om det svir somme tider». (Uthevet her).

Det er over 3 år siden dette ble skrevet, men bladet har såvisst ingen grunn til å beklage seg over at det ble et rop i arknen. Listeforbunddebatten godtgjorde at det er i den skjønneste orden både med plan og mål — og den manifesterte vilje til å nå fram. Og sviingen var nok temmelig ufarlig.

Men det ble vel en tilstand i Stortinget, da «folkets borgerlige kårne» plutselig oppdaget, at nå stod de på «demokratiets» siste skanse, og den hadde de selv forberedt kapitulasjonen av!

«Fra Vesterhavet til Kjølens rand, fra Nordishavet til Kristiansand» stod de fram den ene etter den andre, med den høykirkelige dødsdomspredikant Nils Lavik, ett eller annet sted i sentrum — og hamret løs med det samme sløve våpen: Den politiske umoral, som hadde tatt herredømmet over A-partiet.

Det var beklagelig at ikke Olav Schjeflo var blant de levende — og kunne fått delta i debatten. Han hadde ganske sikkert skåret gjennom alt vrøvl, som ble prestert fra begge sider. Han hadde for det første gjentatt sin klassiske setning fra den samme talerstol, at «vil man sosialisme, så får man ogsaa ville diktatur», og slått en pel gjennom den hykleriske tale om «folkedemokrati» og den slags omgående bevegelse.

Han hadde ganske sikkert sagt dem den usminkede sannhet, at listeforbundet ble opprettet som kampmiddel mot det framstormende A-parti fra 1927. I dag har vi makten til å fjerne dette kampmiddel, og selvsagt gjør vi det.

Kanskje han i anledning preket om «moralen» ogsaa hadde sitert gamle redaktør Friele i Morgenbladet, da han ble forelagt påstanden om at Venstre var et utuktig parti: — Å, sa han, denne menneskelige svakhet kan vel være så noenlunde likelig fordelt mellom Høyre og Venstre.

Det var et hell for Gerhardsen at folket hadde fem års trening under «diktaturstyre» da han overtok. Ellers hadde det vel blitt noe mere knurring over framstøtene. Han kom jo til dekket bord. Det var jo bare å sikre seg noen gode partifeller med boka i orden i departementene i stedet for de som ble arrestert. Rasjoneringsssystemet var utbygget — og er til d. d. beholdt. Pressen ensrettet i omvendt orden. De «frimodige ytringer» er krepet sammen i en liten grunnlovsparagraf. Stort sett, alt er i orden til den videre utbygging av systemet.

Så får vi da håpe at fasitten av de strenge men «rettferdige» straffer som makthaverne fremdeles sysler med — må bli, at Gerhardsen — eller det blir Oksvik — kan istemme med Brofos, at det er «ganske pussig» hva folk kan tale, ikke bare av skatter, men ogsaa av diktatur, når de bare blir vant til det.

Ivar Frihaug-Osa.

Hvem er de nordmenn som oppfordret England til å trekke Norge inn i krigen?

Etter henstilling fra England ble det ikke lagt ut miner i Oslofjorden
En minesperring ville ha fått skjebnesvangre følger for Hitler — Regjeringen Nygaardsvold og dens medskyldige, bærer et forferdelig ansvar, og det sittene odelsting har gjort seg medskyldig

Bjørn Vardaas' bok «Hvorfor ble det ikke riksrett?» er kommet. Boken er ikke stor — bare 64 sider, men på disse sidene legger forfatteren fram en meget alvorlig anklage mot dagens maktthavere.

I kapittel 3 kommer forfatteren inn på den dagelange odelstingsdebatt — Riksrett eller ikke. . .

«Det er aldeles utrolig at så mange voksne mennesker kan greie å diskutere dag etter dag om ansvaret uten å kome inn på det. Det gis bare en forklaring: Her var noe eller noen som måtte skjules.

At noe skulle skjules er ingen i tvil om, men som sagt, den lange debatt avslørte intet eller ingen — iallfall ikke så meget at de skyldige ble trukket fram i lyset.

De store aktører strevde syndelig med å redde havaristen i land, og de klarte det. Hambro, Wright og alle de andre, rodde så det knaket i tollegangene, men de fikk da Nygaardsvolds gjennomhullede landgangsplaner. Bjørn Vardaas har besiktiget vraket, og resultatet av besiktigelsen foreligger nå.

Meget av det Vardaas legger fram er kjent for den som har fulgt med, men hans lille bok er uunnværlig. Og så kommer den med ting som kanskje er gått forbi de fleste.

På side 27 skriver han:

«Det protokollkomiteen skulle gjøre var å klarlegge hendingene før og omkring 9. april 1940, bl. a. hvorfor det ikke ble mobilisert, hvorfor minene ikke ble utlagt. Men det kom ikke fram noe om det. Alle gikk omkring og forbi disse kardinalspørsmål. En enkelt lettet litt på sløret — Jacob Friis. Han sa bl. a. i Odelstinget 20. oktober 1948, St. t. s. 489.

«Med atskillig rett kunne Koht ha pekt på det brev han sendte Forsvarsdepartementet den 20. mars om utleggningen av miner i Oslofjorden»
 «Han kunne ha pekt på rapporten fra admiralene Corneliusen og Danielsen om den britiske marineattachés henvendelse den 8. april om at miner ikke måtte bli lagt ut i Oslofjorden. Han kunne pekt på det som meddeles i Kommissjonens bilag, på den britiske legasjonssekretær Lascelles melding til sekretær Reusch i Utenriksdepartementet om visse nordmenns oppfordring til den britiske legasjon om at den helst burde foreta flere slike nøytralitetskrenkelser som «Altmark»-affæren»
 Hva er det Friis åpenbarer her? Jo, at nordmenn har henvendt seg til en fremmed makt,

England, om å trekke Norge inn i krigen. Skal ikke dette landsforrederi påtales? spør Vardaas.

Dagen etter at Friis hadde hatt ordet i debatten, uttalte representanten Vogt:

«Og da den norske marine hadde fått ordre om utlegging av miner — ordrene kom jo, kan vi si, i den tolvte time — ble natten til 9. april mineutleggningen i Oslofjorden stoppet etter henstilling fra den britiske marineattaché.

Her får vi altså vite at minene i Oslofjorden ikke ble utlagt, fordi England ikke ville det. Er det nøytralitet? Eksisterte det en avtale med England? Er det ikke uhyggelig at folket ingenting må få vite om dette?

I sin bok «Historie og politikk» kommer stortingsmann Jakob Friis med den meget oppsiktsvekkende påstand, at nettopp på den tid da tyskerne gikk til an-

grep på Norge, var tiden inne for en indre omveltning i Tyskland, idet opposisjonen mot Hitler satte sitt hop til at Hitlers forsøk på å okkupere Norge ville møte så stor motstand at en okkupasjon ikke ville lykkes.

«Hvis dette er riktig, skriver Friis, er det jo nesten ingen grenser for hva en kan tenke seg ville ha skjedd, hvis det var blitt gjort så sterk motstand i Norge at opposisjonen kunne ha gått til aksjon mot Hitler på dette tidspunkt, da mulighetene for en indre omveltning i Tyskland var gunstigere enn de ble noen gang senere.»

Bjørn Vardaas skriver:

«Ansvaret for disse forferdelige forsømmelser har regjeringen Nygaardsvold. Når admiral Corneliusen ikke lystret sine overordnedes ordre om å legge ut minene, men der-

imot en fremmed makt, så skulle en tro at iallfall han ble satt under tiltale for forrederi. Men nei da. Altså må han ha handlet etter ordre fra kompetent myndighet, og hvem var så det? Er det den samme kompetente myndighet som og så forhindret mobiliseringen til siste slutt?»

«Men selv om ordrene kom fra hold som ikke kan trekkes til ansvar for norsk eller konstitusjonelle instanser, så instituerer vår Grunnlov likevel ansvar for den regjering som lar slikt passere. Annull riksrettsdebatten trodde folket at regjeringen Nygaardsvold var alene om dette forferdelige ansvar. Nå vet vi at den må ha hatt medskyldige, og etter debatten er iallfall hele det sittende Odelsting medskyldig — —».

To anonyme offentlige erklæringer i forbindelse med statsmordet på Skancke

Den anonyme prest skriver: Eksekusjonen foregikk korrekt og rolig - etter mitt skjønn helt uklønderlig - Men Oddvar Halbostad erklærer:

Hørte et forferdelig skrik som syntes å inneholde all verdens smerte og redsel

Straks etter «statsmordet» på professor Skancke, begynte det å gå rykter om at dette ikke hadde gått så lydløst for seg som utøverne ville ha det til.

Ryktene ble tilslutt så ubehagelige for maktthaverne, at politimester Welhaven — innen hvis embedsrområde denne nattens gjerning fant sted, måtte gå til offentliggjørelse av to erklæringer, om at henrettelsen hadde foregått etter alle regler, og at det derfor ikke var noen grunn til å klandre hverken maktthaverne eller utøverne.

Erklæringene ble offentliggjort i «Dagbladet», torsdag 24. mars 1949 og lød:

Undertegnede som var ansvarshavende læge ved eksekusjonen av fhv. «minister Skancke 2. 8. 48, attesterer herved at angjeldende døde momentant av eksekusjonspeletongens salve. Det forekom ikke noen slags ure eller støy fra noen av de tilstedeværendes side.

Oslo, 5.10. —48.

N. N.

Undertegnede fengselsprest som var tilstede ved Skanckes henrettelse, erklærer at eksekusjonen foregikk korrekt og

rolig — etter mitt skjønn helt uklønderlig.

P. t. Møliert. 19, den 7. oktober 1949.

N. N.

På bakgrunn av disse beroligende ord, og da særlig prestens:

«Eksekusjonen foregikk korrekt og rolig — etter mitt skjønn helt uklønderlig» —

kan det være interessant å bli kjent med hva Oddvar Halbostad, som på den tid mordet ble tillybrydet, satt som politisk fange på Akershus — innen hvis område eksekusjonen fant sted.

Oddvar Halbostad skriver:

«Ved professor Skanckes henrettelse på Akershus i 1948 satt jeg som politisk fange på D—III—27.

En morgen våknet jeg ved å høre flere biler som kjørte forbi fengslet, og stoppet opp på haugen bak det gamle kornmagasin. Jeg hørte larm av bildører som ble smekket igjen, og så ble alt stille.

Fangene på Akershus hadde flere ganger snakket om at de hadde hørt den og den politiske fange bli skutt, og jeg forstod at jeg også skulle få oppleve å høre det samme som flere av mine medfanger hadde hørt.

Da kniingen fra eksekusjonspeletongens gevarer herbes

stod jeg ved vinduet. Umiddelbart etter at denne uhyggelige lyd hadde dødd hen, hørtes et forferdelig skrik som syntes å inneholde all verdens smerte og redsel. Skriket ble avbrutt av et kort knall som jeg med sikkerhet kan si var pistol-skudd. Deretter ble alt stille.

Fangen Dahl, bodde i selva ved siden av meg, — og jeg banket i veggen til ham og spurte: «Hørte du skriket?» Han svarte bekræftende.

Mitt ur viste 4,59 ora morgenen.

Ved mathentingens samme morgen viste det seg at flesthet av de andre fanger hadde hørt både skuddene og skriket.

Jeg er nårsomhelst villig til å beedige denne forklaring.

Drammen, d. 22. mai 1949.

Ærbødigst

Oddvar Halbostad (sign)

Verven 47, Drammen

Vi lar disse tre erklæringene tale hver for seg. Men vi er etter hr. Halbostads erklæring ikke i tvil om hva som foregikk hin natt bak det gamle kornmagasin på Akershus. Det er meget naturlig at utøverne og de som i embeds medfør så på, vil være anonyme.

FOLKEMORD

Norge vil være med, når det gjelder andre

Ved enstemmig beslutning ga Stortinget 24.6.49 regjerings fullmakt til på Norges vegne å undertegne den internasjonale konvensjon av 9. desember 1948 om forhindre og straffelse av folkemord. Den konvensjonstekst som er vedtatt av F.N.s generalforsamling går i hovedtrekkene ut på følgende:

Folkemord betraktes å være en forbrytelse etter folkeretten hvis enten den er begått i fredstid eller i krigstid. Med folkemord menes man mennekebestemte handlinger som er begått i den hensikt å utelagge helt eller delvis en nasjonal, etnisk, rasemæssig eller religiøs gruppe som sådan.

De handlinger det kan bli spørsmål

om, er særlig regulært drap eller tilføyelse av alvorlig legemlig eller sjelelig skade. Men som folkemord anses også påtvingte tiltak som tar sikte på å begrense fødsler innen gruppen. Det er særlig folkemord om man bevisst lar gruppen utsette for levevilkår som tar sikte på å bevirke dens fysiske utdøddelse. Forsøk på og medvirkning til folkemord er straffbare. Det samme gjelder sammensvergelse om å begå folkemord og direkte og offentlig oppfordring til å begå folkemord. Det friar ikke for straff om man begår folkemord under utøvelsen av sin funksjon som konstitusjonelt ansvarlig statsarbeider eller offentlig tjenestemann.

De stater som er med i konvensjonen forplikter seg til å sørge for å vedta de nødvendige lovbestemmelser slik at konvensjonens bestemmelser kan settes i verk, og til å fastsette effektive straffer for personer som er skyldig i folkemord. Den som anklages for folkemord, skal dømmes av de kompetente domstoler i den stat på hvis territorium handlingen ble begått eller av en slik internasjonal straffedomstol som måtte ha jurisdiksjon når det gjelder de kontraherende parter som måtte ha godatt denne domstols jurisdiksjon.

Her er Norges storting med og knekker nøtter blant de store gutta.

Men landets kårne synes ikke å være klar over de folkemord, som har pågått i vår egen midte siden 8. mai 1945. Ennå er ikke den store tragedie skrevet om dem, som i fortvilelse og panisk skrekk tok sitt eget og sine nærmestes liv eller som omkom i den selvbestaltede hjemmefronts konsentrasjonsleirer eller som ble hundset og jaget fra sine hjem mens forsørgeren i månedsvis var avsperrt fra enhver forbindelse med sin familie — en forferdende tragedie ledet av den klasseblandede pøbel med prestene og juristene i ryggen. Boddellandene Norge, så svenske som skamrådet over naboskapet.

Stortinget, som feier seg smigret på småmanns vis over seiskapet med de store seierherrer, har ennå tid — en tolvte time — til å gjøre godt igjen noe av uretten, både den moralske og den juridiske, men vi frykter at det ikke vil eller ikke tør se blyet i sitt eget øye. Derfor dalmer dets medlemmer sin samvittighet med å underskrive seierherrenes konvensjon om folkemord. Kanskje også russerne med de baltiske nasjoners blod på sine hender og amerikanerne med sine negerdiskrimineringer er med. Da er vi sannelig i godt selskap!

Sokneprest Høiseths tale 17. mai på Hustad fangeleir

Talen varte ca. 1 time.

Kaspebjørn var til stede.

Jeg har jeg vekket med meg. I alle dager på jeg festkleddes mennesker, det var gamle og unge — og de var på vei til kirken. Der folket de sine hender og bød med sine beiter for fedrelandet. Vi høste senere hurrarop, og i dagens løp har det vært mange høyeste taler. Her er det ikke festkleddes mennesker, her er det ikke hurrarop og berøstente taler, og dog vet jeg at det her finnes varmere og mere hvitvaskende hjerte en der de store taler og høye rop finnes. Vi har alle lidt og kjempet for det som vi mente var stort, høyt og hellig. Vi har gjort det vi alle mente var rett. Det må bli slik at alle får sin rett og at vi derigjennom kan bli ett folk. Dette oppnår vi ved at vi folder våre hender og her i våre hjorter. Det er de foldede hender og de bedende hjorter som skal frelse landet vårt. — Og hva med våre frontkjempere? De reiste ikke ut for å vinne gods og gull. Hvorfor drog de ut? Hvorfor slat de av båndene til hjemmet, til far og mor og søsken, til kone og barn? De visste så godt at de kanskje kunne bli igjen derute, og det var ingen nådig motstander de fikk. — Jo, de gjorde det for fedrelandets skyld. Ingen særlig nordmann kan tvile på det. De gjorde det de mente var rett og riktig overfor fedrelandet. De kjempet for Norge på fremmed jord. Og i denne fremmede jord er det i dag mange som hviler. De fant sin grav på ukjent sted — for Norge. — De håndene som handt dem til hjemmet ble slitt over. Så sitter heimen tilbake med savnet, men tvers igjennom savnet lyser for alle som ble rammet håpet på gjensyn i evig liv. Vi reiser oss og minnes alle dem som falt for Norge på fremmed jord, med et øyeblikks stillhet. (Og så bad presten en så vakker bønn for de falne at det her er umulig å gjengi den). Og presten fortsatte:

«Og nå sier jeg noe som dere sikkert forstår: I dag er sølen brutt

OLAF HELSETS ANGST

Av cand. jur. Alexander Lange

Det er skrevet historier om daværende generaløyntant Olaf Helset's frabeordning etter ansøking som sjef for hæren. Forsvarsministeren skulde være så vanskelig å samarbeide med. Denne «Gjemmefrontens store mann, vel bevandret i maskemøter og «silent killing», som det heter på nynorsk.

Forsvarsministeren ble i denne i saks anledning i Befalsbladet avskildret slik:

«... Det tjener også til hans unnskyldning at han ble overdratt denne oppgave uten å eie den faglige innsikt og erfaring som dens løsning forutsatte, og som ikke kunde erstattes av den mest ubegrensede selvtilitt og den sterkeste vilje til å gjøre seg gjældende.»

Ja, våre demokratiske venner kan sannelig kunsten å karakterisere sine brødre i anden! En dreven balansekunstner som Helset kan sikkert samarbeide med hvemsomhelst, så her ligger neppe hunden begravet. De

igjennom her ute på Hustad. Den er ikke brutt helt igjennom, men vi har alle følt dens livgivende varme og kraft, og jeg øyner den soleklare dag.»

Omtrent slik talte presten. Referenten har ikke bevisst pyntet på noe, men har bestrebt seg for å være helt korrekt.

Og det er vel ikke tvilsomt at hvis det var flere slike prester, enn si biskopper, så ville noen hver ta opp til revisjon sin beslutning om å melde seg og sin familie ut av statskirken!

«...» Jeg hadde begette at de har samarbeidet smukt i det illegale arbeid — etter at Helset i følge den dav. forsvarssjefs oppfordring til befalet hadde underskrevet en forpliktelse til ikke atter å gripe til våpen mot tyskerne. Han fortalte meg sommeren 1940 at han trodde ikke forpliktelsen ville hindre at han reiste rundt i landet og talte nasjonalt til ungdomslagene. Han ga videre uttrykk for sin misnøye med at Forsvarssjefen etter at han hadde fått befall til å underskrive, selv valgte — i opphøyet ensomhet — generalfangenskap hos tyskerne. Denne typiske Ruge-løsning var fullkommen og unik. Den holdt for begge eventualiteter: tysk eller engelsk seir. Selv har Ruge sagt at det skjedde for å pointere at vi fremdeles var i krig med Tyskland, men da må han ha glemt kapitulasjonsavtalen, som så mange av de impliserte har gjort. Av talen sendte han London-regjeringen, men tre medlemmer av denne sa usannferdig i Schanke-saken at de ikke hadde sett den, da det gjaldt å få drept professor Schanke, og selv komme unna brennpunktet.

Det er åpenbart at den virketredet, bortsett fra at han langtredet — bortsett fra at langt fra er noen engelskmann, men tvers igjennom norsk — er at han som fagmann ikke lengere kunne fortsette balansekunstene, selv om Helset mer enn noen er klar over at løsningen av faglige, norske forsvarsproblemer

Alliert krigsforbrytelse

minnes ved reising av monument

Vallømonumentet ble høytidelig avslørt søndag 27. juni. Det er reist til minne om de 53 intetanende mennesker, som fant døden under bombingene av Vallo 25. april 1945.

Avsløringen var en vakker minnefest over de uskyldige ofre, men ikke et ord ble sagt om dem som forårsaket det forferdelige drama like før verdenskrigen ble avblåst. Hadde det vært tyskerne, som hadde begått dette vanvittige bombardement, da ville der sikkert ha blitt skrevet opp om barbarene og terroristene, om den umenneskelige krigsførelse og de gemene krigsforbrytere. Men denne gang ble det hele til en fortelling om Norges frihetskamp, om dem «som ga sitt liv» for fedrelandet — ikke et ord om de allierte som sendte flyene og slapp bombene. Fortielsen og løgnen passet inn her, og de fleste synes å ha glemt den vidunderlige kunstbyen Dresden som ble jevnet med jorden og hvor en kvart million flykninger omkom, eller Hamburg under fosforregnet, da titusener av mennesker brant som fakler i gatene, eller de fredelige norske hurtigruteskip, som ble sendt til bunns på veg nordover med mat til en sultende befolkning.

Snakk ikke om krigsforbrytere, men om seierherrene. For den som seier har alltid rett, og den som taper stilles for krigsdomstolen og henges i amerikansk hampetaug.

er avhengig av den stortingsvalgte kirkesanger Avlangruds votum. Det motsatte vilde jo være f a g s t y r e og den redselfulleste fascisme. —

Helset våget ikke å se den dag i øynene da han som sjef for Hæren skulde se de nye, norske militære sovedraper i krig: Tysklandsbrigaden HELMEVEER NET og den såkalte norske hær.

Siden har vi fått mer opium for folket: A-pakten, som Johan Schaffenberg nylig karakteriserte slik:

«... Den politikk Halvard Lange fører vil kunne lokke Russland til å angripe Norge før basene er forberedt, selv om folken skulle bli en tredje verdenskrig.»

I generaløyntant Helset's brev av 5. januar 1948 til statsministeren, inneholdende Helset's gjengivelse av samtale som han i desembre 47 førte med Statsministeren, forsvarsministeren og generaløyntant Berg — gir han følgende usminkede resyme av årsakene til sin angst, hvilket tjener ham til ære:

«... Jeg hevdet at regjering, Forts. side 12

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

Av ERLING BJØRNSEN

Vårt samfunn av i dag er det rene bedrag — fra den nasjonale fariseisme til det såkalte rettsoppgjør. Det hele hviler på den falske svada og den grusomste urettferdighet. Det har hverken noen nasjonal bakgrunn eller noe rettfærdig grunnlag. Se bare på hvordan «rettsoppgjøret» praktiseres. Vi som meldte oss inn i NS — et gammelt legalt parti, og de fleste av oss gjorde ikke et dagsverks arbeide for «fienden», hverken på kontor, festningsanlegg eller ved fabrikkens maskiner til fremstilling av våpen og andre krigsfornødenheter. Heller ikke jobbet vi som forretningsmenn. Men vi blir fengslet, forfulgt, ribbet og fratatt alle rettigheter. Andre mennesker i dette land — tusener av dem — ja, det er snakk om 250.000 arbeidere, stod i årevis i tysk arbeide, skjønt «loven» har akkurat samme bestemmelser for ydet arbeide til fienden, som å være medlem av NS.

Dette er dagens rettfærdighet og som store deler av samfunnet i dag rolig lar passere! Det hele er blitt en klasseforfølgelse, og de som her skulle stå oss nær — folder kun sine hender i doven likegyldighet. Så dypt er folket sunket moralsk — så langt er de fjernet fra fortids ære, karakter og ridderlighet.

Dette skrives ikke for å komme arbeiderne tillivs — så langt derifra, men likhet for loven er som et evangelium i mitt sinn, og brytes den glir samfunnet snart like inn i kommunismen.

Men Norge eier ikke menn. Eier ikke ærens indignasjon. Landet har mistet sin norske steile karakter, — og ligger tilbake som et avbleket minne. Tenk bare på en slik enstemmig haleluja-gestus, som å bevilge Johan Nygaardsvold æreslønn! Var det fordi han flyktet ut av landet i farens stund? Eller lot heise emblemet «det brukne gevær» slik at Norge lå vergeløst? Eller fordi han førte hjem med seg fra landflyktigheten en «Nasjonalgave» Landssviknordningen, rettsforfølgelsen, som ble verre for vår nasjon enn svartedøden?

Nei, slumret inn er Norge. Vår nasjonale bevissthet er gjemt i partiboka og i tusen nye funksjonærer. Den rene forhåpelse av fortid og ærlig politikk. Anderledes kan jeg heller ikke se på Oksviks aksjon for å få bort listesambandet. Den lille rettfærdighet dette gav de små partier. Det eneste verdige svar på denne utfordring var, at alle de små gjorde seg store og samlet seg i ett parti. Det er mere i dag som skulle samle enn skille. Og var det folket som styrte, og ikke politikerne med de skjelvende hjerner for sitt gjenvalg, ville en samling bli svaret.

Atter går det norske folk til valg og tusener skal holdes utenfor. Nektet å avgi stemme. Tvunget til det av makthaverne ved hjelp av «den største rettsløshet». Dette er det frie Norge. Alle re-

presentantene skal stå færdige for sine velgere for sine gjerninger — for sine planer for framtiden. Og, ikke en til forsvar for oss som uskyldig har lidd. Ikke en til angrep på ulovligheten. Ikke en som kan tvinge fram sannheten om hvilke midler som er brukt, — ved grunnlovsbrudd, bortgjemte papirer og forvrengte beslutninger. — Og alt for å skade oss. Ikke en som kan stå fram og i sannhet legge fram våre na-

sjonale grunner for at vi gikk inn i NS. Ikke en som åpent kan skildre de sosiale grunner for en annen linje enn demokratiets velsignelse. Nei, vi skal bare lyde den ene stemme, den som har kastet likeså megen skam over Norge og vår ære, som den har krenket den enkelte. Jeg tenker særlig på dikteren Knut Hamsun. Dette er det frie valg i Norge. Og velgerne, som bare lever og svelger i denne atmos-

fære bak en skammelig presse, går som de statslaver makthaverne vil ha dem til.

Etter hjemkomsten fra landflyktigheten søkte dagens virkelige landssvikere, de som rømte fra arbeide og plikter i sitt fedreland, å mildne eller roe sin samvittighet med den stolte betegnelse: «vi med nasjonal hold».

Kan svadaen, hulheten, falskheten nå en større høyde? Men så lenge har de holdt på med dette, at de sikkerlig tror det. Det er dette som kalles superjona eller høyere propaganda. Det er også blitt gjentatt helt ubeskrivelig i alle rettsoppgjør. «Vi med nasjonal holdning.»

Nei, det var nettopp det de ikke hadde. Er det nasjonal holdning i bryte Grunnlovens bud for å kunne dømme sin søster og bror? Er det nasjonal hokning å flykte fra landet i farens stund? Er det nasjonal holdning å tilgodese seg selv på andres bekostning, som det store A-parti gjør ved å oppheve liste-forbundet?

A nei, vi får sette tingene på plass. En mindre nasjonal tid enn den vi nå gjennomlever har ingen av oss opplevet. Fortølgelse av sin neste. Ondskap og kat, som er tilhuse der skjebner avgjøres, har intet med nasjonal holdning å gjøre. Det er bare et smykke de vil og må bære for å kunne avlede og undskylde sin egen ferd. Det er en plakate. Akkurat som de gamle grekere gjorde, da de oppførte sine nasjonale skuespill. De brukte ikke malisser, de brukte plakater. Dette er Troja. Det samme gjør dagens store norske helter. Dette er nasjonal holdning. La oss kalle det plakatnasjonalisme. Det rammer midt i blinken.

Vi har ikke levet i en mindre nasjonal tid enn hva vi gjør i dag. Det er sådd fremmed seed i vår jord. Asiatiske ugress. Dødsdomme, grunnlovsbrudd og forfølgelse. Lyset fra norden, som engang alle siviliserte folk så opp til er slukket. Norge er et lite land, det vet vi — og ingen av oss har overflod på verdens goder, men vi var blant de evolutjonistiske utvalgte i motsetning til de revolusjonære, og i vårt stille men følsomme sinn har vår nasjonale egenart ridset inn disse runer: Se jeg sender mitt lys fra Norden til velsignelse for mange.

Alt det vi har levet på i felles minne, i felles glede, i historiske bilder helt fra Norge ble et rike under Olav Haraldson og atter samlet 17. mai 1814, har tidens demagoger kastet mørke skygger over. Og solen får ikke bryte gjennom. Nasjonal ånd, kjærlighet — Norge i våre hjerner er blitt et politisk begrep med tunge og svære falldører — hvit makthaverne står innenfor og retten utenfor.

Aulestad i juni 1949.

Erling Bjørnsen

Den gamle have

Av Stein Sture

Jeg vandret ofte hit i gamle dage og søkte trøst for mitt forsvunne sinn.

Nu voktes haven av en stålledt drage som ikke slipper noen dødelige inn.

Hver vakker plett i havens dunkle gaude er bare minner fra en svunnen tid.

Da løvet nynaet vemodsfulle sange og vinden suste svalende og blid.

Den gamle have og den lumske drage er tidens forfall — alt som vakkert var

er tant og dikte av him stolte Brage, for tidens guder andre idealer har.

Nu er det ikke plass for andaktsro i sinnet betong og stål, bensinmotorers skrall har feiet bort det siste svale minnet om romantikk og fest i høienhall

Og dragen som min gamle hage vokter har bare hån og flir for vemodsfylte sinn.

Den nye tid, teknikkens vilde tokter har herjet haven som en hvirvelvind.

Om drosjestreiken i Oslo

Av o.r.saktører Gustav Høgtun

Alle med litt kjennskap til tingene vet at drosjestreiken i Oslo ikke kan betraktes som et enkeltstående tilfelle, men at den er et utslag av en mentalitet som fremdeles er temmelig utbredt. Alle er også klar over at drosjeryrket ikke tintar noen særstilling. På de mest forskjellige arbeidsplasser kan tidligere NS-medlemmer risikere å bli satt utenfor, fordi deres kollegaer rotter seg sammen mot dem.

Grunnen til at drosjestreiken har vakt oppsikt, er utelukkende at den umiddelbart berører det store publikum på en meget følebar måte. Streiken er imidlertid ikke rettet hverken mot publikum eller drosjeeierne. Hensikten er å tvinge drosjeeieren til å si opp sjåfør Lie. Kjernen i aksjonen er altså boikott, — boikott av en kollega, av politiske grunner.

Hvordan søker man så å komme boikott-aksjonen til livs? Jo, ved forhandlinger mellom drosjeeierforeningen og drosjesjåførernes forening under formidling av statsmakterne. Disse forhandlinger har hittil ikke ført fram til noe resultat for den som de i virkeligheten gjelder, nemlig sjåfør Lie. Det var heller ikke å

vente. Drosjeeierforeningens interesser faller nemlig ikke helt sammen med sjåfør Lies interesse. Drosjeeierne vil i første rekke se hen til sine økonomiske interesser og sørge for at drosjene kommer i drift igjen. Det samme vil publikum. Sjåfør Lie er derimot interessert i å få fastslått at boikott-oppfordringen mot ham er ulovlig og at den enkelte sjåfør og deres forening er økonomisk ansvarlig for det tap han har lidt ved deres aksjon.

Etter min mening er således tvisten grepet galt an. Drosjeeierforeningen har gjort mer enn man kunne vente av den ved å gå inn for sjåfør Lie. Men det fører ikke helt frem. I stedet burde tvisten være brakt inn for domstolene. Det er av stor samfundsmessig betydning å få fastslått det ulovlige i slik boikott og ansvaret som følger med. Ansvar kan det bli tale om ikke bare når vedkommende er ansatt og blir tvunget til å slutte, men også når en arbeidsgiver får påtrykk om ikke å ansette en som søker stilling. I de aller fleste tilfeller vil slike aksjoner rettet mot tidligere NS-medlemmer være ulovlige. Tiden er inne til at dette blir rettslig fastslått.

Med saks gjennom dagspressen

BE DET BREVSENSUR I NORGE?

I en artikkel om danske forhold, skriver Lorentz Vegø i «Tansberg Blad» bl. a.

Det samme merkes også i forbindelse med visse etterkrigsfenomener. To ting kan nevnes. Der går i Danmark som for øvrig også i Norge rykter om at politiet fremdeles anvender ulovhjemlet postsensur og telefonavlytting etter gamle autoritære metoder, vel kjent fra tyskertiden. I Danmark har dette vært gjenstand for åpen påtale i så vel den radikale som den konservative presse. Justisministeren har måtte ut med en erklæring, hvori han på det bestemteste tar avstand fra en sådan framgangsmåte og benekter, at den anvendes.

Selv om beskyldningen fastholdes, gjør justisministerens benektelse, at ingen tjenestemann kan fortsette med postsensur eller brevkontroll uten å utsette seg for straff.

I Norge har saken overhodet ikke vært omtalt i hovedstadspressen — og dog burde den ha vært drøftet, om ikke av andre grunner så fordi den rent prinsipielt har sin interesse.

HEKSEPROSESSER.

I forbindelse med omtalen av Langelands bok «Dømmer ikke» skriver Lofotposten.

En kan mene hva en vil om Langelands bok og det berettigede i hans anklager. Men noe som ingen kommer forbi, er at det ikke stemmer med vår rettsfølelse at straffen gjøres større enn den dommen lyder på.

Det er imidlertid tilfelle i dagens Norge.

Vi har før nevnt eksempler på dette, og vi skal her omtale et annet.

Det er tallrike «passive» medlemmer av NS som har sluppet med bøter eller kortvarig straffarbeid. De har betalt bøtene eller sonet straffen. Men de får ikke det tillegg i krigsskadetrygd for lødere som de mistet ved tyskeres ødeleggelser av bygder og byer under krigen. Utbetalingen av tillegg er nemlig gjort betinget av god nasjonal holdning. Dermed straffes disse mennesker økonomisk ut over den straff retten dømte dem til. Så meget mer urettferdig er dette som flere av dem ikke har vært medlemmer av NS, og som var medeiere i det tapte innbo og løsøre.

Her er det ikke tale hverken om «sifront» eller «silkefront», men bare om de sivile myndigheter bør øke den nød disse folk er brakt i på forhånd ved tap av stilling og levebrød.

Er det lovlig adgang til dette, må et eller annet være galt med lovgivningen.

Framgangsmåten minner om hekseprosessenes tid. Enten den siktede stakkaren fløt når hun ble kastet på vannet eller sank, ventet det henne en grusom skjebne. For selv om hun bestod «prøven» og kom ut av rettens klør, var det oftest noen som fortsatte forfølgelsen.

FLØYETALL FOR AMNESTI?

«Stavangeren» skriver:

Rettsoppgjøret nærmer seg slutten, men enda er mye igjen før det er overstått. Framleis sitter 1—2000 og soner i våre fengsler, og nye kommer til. Men hurtigere enn oppgjøret ser det ut til at folkets ønsker om å bli ferdig med det hele har gått. Av avisene framgår det at flere arbeiderrepresentanter i Stortinget har erklært seg for tanken om å sette et endelig punktum for det hele gjennom et amnesti.

Det spørs med andre ord om det ikke i dag er et flertall i Stortinget for et amnesti, skriver

«Vårt Land». Spørsmålet bør for alvor ventileres. Hvis det skulle vise seg å være tilfelle, er det av mange grunner — og ikke minst moralske — ingen tid å tape. Det vil mer enn noe virke som en forsonende gestus fra samfunnets side og derved bidra til endelig å lege sår. Vårt samfunn er best tjent med at denne helbredsprosess nå framskyndes og mange ting tyder på at det i folket er et stadig voksende ønske om at dette må skje. Det kan ikke skje på noen bedre måte enn gjennom et amnesti.

Men det haster!

Det foreligger en proposisjon om visse nye lempninger i landsvikoppgjøret. Den må antas å komme fram til behandling i Stortinget med det første. Kan ikke justiskomiteen i samband med den ta opp amnestispørsmålet og gjøre rent hørd med en gang?

Det var den 16. mai at «Stavangeren» skrev dette. Ennå i dag er intet kommet opp i Stortinget, og det er også mulig at det lar vente på seg. Det ser iallfall ut til at justisminister Gundersen ikke har det så forferdelig travelt. Men han burde for sin egen del forsøke å tyde skriften på veggen.

Norsk Telegrambyrå fortier sannheten

Nekter å sende ut «Oppropet til det norske folk»

I stedet distribuerer byrået usannheter og onsinndede forvrengninger om arbeidet for en revisjon av rettsoppgjøret

På grunn av de ondsinnede og sensasjonspregede meldinger som dagspressen er kommet med — mot de menn som arbeider for en revisjon av rettsoppgjøret ble det i forrige nr. av «8. Mai» offentliggjort et opprop, som på en klar og saktlig måte redegjorde for det arbeide som pågår og de mål en har satt seg.

Da Norsk Telegrambyrå har vært mere enn villig til å distribuere alle meldinger som bare har hatt til hensikt å skade dette arbeide, regnet en med at NTB hadde juridisk og moralsk plikt på seg til å være behjelpelig med å sprede sannheten om det som virkelig foregår på dette område — i motsetning til hva NTB tidligere har gjort — å distribuere usannheter og onsinndede forvrengninger.

I den anledning ble oppropet samt følgende skrivelse sendt til NTB:

Oslo 25.6. 1949

Møllergt. 7 III, tlf. 333206
Norsk Telegrambyrå,
Oslo.

Vi tillater oss herved å oversende en redegjørelse angående vårt Samhold, og vi vil være Dem forbunden for om De kunne få offentliggjort dette i pressen første mandag den 27. ds.

Ærbødigst
for Samhold for Rettferd og forsoning
P. Harsem (sign)

I stedet for å etterkomme denne anmodning — fikk «Samhold» ledelse for noen dager siden følgende brev fra NTB:

Prest og prelat.

Redaktør Fanebust svarer sokneprest Riisøen

Bergenspresten Sverre Riisøen tar harmdirrende til orde mot kritikken over biskop Berggrav. (Morgenavisen 1. juni) «Nå får det være nok» skriver han, for nå er bispen blitt syk etter all denne «kultivererte tortur». — «Det tok til med noen småsjofle nålestikk i Dagbladet midt i frihetsrusen minneverdige sommer 1945.»

Og det skal være visst, den sommeren var minneverdig på mer enn en måte. Men den Herrens spesialist pastor Riisøen var kanskje såpass påvirket av rusen at han vare la merke til den ene sorten av minneverdigheten? Derfor minnes han Dagbladets myggestikk, men den dobbeltbunnetes topuklede kamel, «Folkedommen» kallet den har han ennå ikke fått øye på? Her tør det derfor være på sin plass å minne både prest og prelat om en god gammel bønn: «Forlat oss vår skyld som vi forlater våre skyldnere.» For her, just her ligger hunden begravet.

Presten nevner bispens storkors av St. Olav, og forsikrer at Kongen vet hva han gjør og kjenner «tingenes virkelige sammenheng.» Og kanskje er ikke Riisøen alene i Sodoma. (Det er med overlegg jeg skriver Sodoma).

— Pål Berg, fylkesmann Christensen og Berggrav er de mest misbrukte navn etter frigjøringen, hevder presten. — Det er første gangen jeg hører eller ser fylkesmann Christensens navn misbrukt i en slik samordning. Og da jeg hadde den glede å kjenne og beundre fylkesmann Christensen, vil jeg prostestere på vegne av hans gode ettermæle.

Forøvrig spiller det ingen rolle om en blir æreskjelt uten grunn. Jeg har erfaring for det. For et par år siden forsøkte pressen og kringkastingen å gjøre meg til ny-nazist, smussredaktør kverulant og illgjeten. Men ingen kan gjøre andre til noen av de delene. En må eventuelt besørge det selv. Derfor følte jeg det aldri som «sjofle nålestikk», men som gemene dumheter av pressens opportune kynikere. Ikke engang mens jeg frekventerte Botsfengslet følte jeg antydning til anger og ruelse.

Tilsvarende med bispen Berggrav. Er han tilferds med sin innsats og sin «folkedom», har forfølgelsen ingen makt over ham. Men forfølges han av sin egen samvittighet, kan intet storkors, ingen prest og ingen gud hjelpe ham med mindre han åpent bekjenner sin synd for folket. Da vil kritikken innstille momentant og håndslaget bli gitt. Han velger selv tid og time.

Vær med å hedre Knut Hamsun

Vi henstiller til alle som har satt i gang arbeidet med å samle inn penger og navn til en hilsningsadresse til Knut Hamsuns 90 års dag 4. august — om å handle hurtig, og å sende resultatet snarest mulig til «8. Mai», boks 41, Kr.sund N.

for meget arbeide og Dem selv for ergrelsen over at bladet stoppet. Ved innbetaling bedes anført om det gjelder fornyelse eller nytt abonnement. Også derved spares arbeide.

Vi må atter gjenta vår innstændige anmodning til meningsfeller i by og på land om å tegne nye abonnenter og i det hele arbeide for bladets utbredelse.

Samtidig vil vi takke de mange som har gjort et godt arbeide for avisen. Håper at det gode samarbeide vil fortsette til beste for vårt opplysningsarbeide.

Redaktøren

Vi henstiller

til alle som enda ikke har innsendt kontingent for 3dje kv. om å gjøre dette straka. Derved sparer De oss

Forsvarsminister Hauge —

Forts. fra side 1.

Ved avslutning av fiendtlighetene i Norge i 1940 ble de norske offiserer stillet overfor valget: 1) å gå i tysk fangenskap eller 2) å avgi sitt æresord på at de ikke skulle delta mer i den da pågående krig mellom de allierte og Tyskland. — Hærens kommanderende general, Ruge, gikk selv i fangenskap, men oppfordret etter hva vi husker de øvrige offiserer til å reise hjem mot å avgi sitt æresord.

Ved det regiment, som vår sakkyndige var knyttet til, ble det diskutert blant offiserene om det var forenlig med embedsedens å avgi sitt æresord, men da det fra det fungerende forsvarsdepartement — visstnok ved ekspedisjonssjef Helgerud — ble meddelt, at det ikke var noe til hinder for å avgi æresordet og da regimentssjefen meddelte, at han for sitt vedkommende hadde avgitt sådant æresord ved et besøk hos den tyske regimentssjef, fant de andre, at det ikke var noen betenkelighet ved å gjøre det samme. Æresordet ble så avgitt skriftlig og de reiste hjem.

La det nu være klart, at en offiser som blir tatt til fange, vil være tapt som aktiv krigsdeltaker under den pågående krig for den stat han tilhører (hvis han da ikke klarer å rømme), og det samme er selvsagt forutsetningen i det tilfelle at han blir løslatt fra dette krigsfangenskap mot å avgi æresord. I begge tilfeller har den stat han tilhører tapt sin disposisjonsrett over ham. En offisers æresord er under slike forhold derfor betingelsesløst. Han kan ikke under noen omstendighet bryte det og har selv frivillig valgt dette alternativ.

Å oppfordre disse offiserer til å forlate landet i den hensikt at de atter skulde tre aktivt inn i krigstjeneste mot den part de i sin tid har gitt sitt æresord, er direkte å oppfordre dem til å bryte det æresord som de har gitt. Når den norske emigrantregjering derfor sendte ut slike oppfordringer og for enkeltes vedkommende, også tilstillet dem ordre til å forlate landet, da er dette noe mer enn å oppfordre dem til enkelt lovbrudd, det er direkte å oppfordre dem til arestap for tid og evighet. Den rømte regjering tiltok seg her en myndighet, som den ikke var berettiget til, da en krigsfangen offiser og en offiser som har avgitt sitt æresord for å bli fri fangenskapet, er helt og fullt unndratt regjeringens myndighetsfare. Bristende forutsetninger kan slå overende et kontraktforhold, men det kommer ikke på tale i en situasjon som denne. Det er derfor etter alle moral- og rettsbegreper, som vi anerkjente før det nuværende styre her i landet, fullt på det rene, at de som brøt sitt æresord er æreløs og derfor også bør være straffskyldige. Men samtidig vil man i en rettsstat gjøre ansvar gjeldende mot dem, som i sin tid oppfordret offiserene til å bryte sitt ord. Men det er vel

å krevne litt for meget her i landet, hvor grunnlovsbrudd godtas av både læg og lærd, når det bare kan tjene egne formål og skjule egen brøst.

Ved den ovenfor citerte kgl. resolusjon har man brakt begrepet æresord ut av verden. Det er betegnende for vår tid. Men resolusjonen er interessant også utover dette. Det ser nærmest ut til at en A-regjering også neste gang vil unnlate å mobilisere i tide — det har den jo all grunn til etter alt skrytet om hjemmevernet, som skal være på plass straks og med full styrke og som med sin store øvelse og erfaring skal by fienden en tiltetgjørende motstand, så det vil bli bare en spasertur igjen for de regulære tropper, når de omsider etter mange «Kothske» betenkeligheter blir mobilisert.

Ved å sette opp slike bestemmelser som er anført i den kgl. resolusjon synes også regjeringen på en betenkelig måte å skyve ansvaret fra seg og nedover til de militære befalingmenn. Det vil jo i realiteten bli slik, at de lokale sjefer rundt omkring i landet vil måtte ta de mest vidtrekkende beslutninger. Og hvis de så skulle ha bedømt situasjonen annerledes enn en eventuell rømlingsregjering vil gjøre det, når det hele er over og den kan vende hjem igjen, vil vi stå overfor et nytt rettsoppgjør med en likeså grotesk virkning som det vi for tiden lider under.

Det virker også noe rart at direktivene fastsetter, at en befalingmann — i tilfelle med sin avdeling — om nødvendig skal søke ut av landet for å delta videre i kampen all den stund vi nu vet, at den i sin tid rømte regjering gjorde alt det som stod i dens makt for å hindre at militære befalingmenn, som var kommet ut av landet, fikk adgang til å reise videre til England — et faktum som meget tydelig framgår av både boken om general Fleischer og av major Langelands bok. Men selvfølgelig er det klart nok for den som har den historiske oversikt: Norge var ikke i krig og hvorfor skulle så regjeringen, som hadde Norges Banks gull med seg, risikere større belastning på sin konto. Enhver er jo seg selv nærmest og Nygaardsvold var ikke lengere skikket til å bære planer. Det var for øvrig også andre, som hadde bruk for statens penger der borte.

Et annet fantastisk problem reiser seg ved bestemmelsen i den kgl. resolusjon om at et vepnet angrep skal gjelde som ordre om full og øyeblikkelig mobilisering dersom kongen (regjeringen) blir satt ut av spillet av fienden, og at ordrer som utstedes i regjeringens navn om å avbryte mobiliseringen skal betraktes som falske. Dette gir rom for et militærdiktatur av betenkelig art. Kongen — det vil fremdeles si regjeringen — kan bli isolert av sine egne, og

Samarbeide med fienden —

Forts. fra side 3.

fiendeland. Hver by, hvert fylke og herred har på forhånd fått sin avdeling av Civil Affairs som rykker fram sammen med hæren og overtar siviladministrasjonen umiddelbart etter besettelsen av hver by og landsdel.

Men de høyere og lavere staber av Military Government skal bare administrere. Det forutsettes i reglene at selve arbeidet skal utføres av innfødte som utpekes og godtas av Civil Affairs, hver på sitt plan. Det blir således en helt militær Civil Affairs-administrasjon fra den øverste overkommando ned til de minste administrasjonsområder (småbyer og herreder) og samtidig en helt parallell innfødt administrasjon.

Når Civil Affairs-offiserene velger ut sine medhjelpere blant fiendelandets befolkning, tar man absolutt ingen hensyn til om vedkommende har mandater fra sin regjering. Man velger akkurat den mannen eller den kvinnen som han mener passer best i stillingen, sett fra okkupasjons synspunkt. Ja, jeg vil så menn anta, at en person med spesiell mandat fra vedkommende fiendtlige regjering ikke ville bli godtatt.

Det står på trykk i «Manual of Military Government and Civil Affairs» at Military Government (som blir praktisert gjennom Civil Affairs):

«— is to assist military operations, to further national politics, and to fulfill the obligation of the occupying forces under international law».

da vil ingen ordre kunne sendes ut og alle mulige krefter vil da ha fritt spillerom. Vi mistenker den alltid uheldige forsvarsministerkortenkte bestemmelse som i likhet med hovedinnholdet av hele den kgl. resolusjon bærer preg av en likefram utrolig naivitet.

Konklusjonen av det hele er: Kjemp og dø, mens vi drar ut av landet og hytter vårt skinn inntil faren er over. Den sivile befolkning får klare seg som den kan, inntil vi kan komme hjem igjen for å dømme levende og døde. Der vil alltid finnes bødler, selv om Solem følger sine forfedre og Arntzen ikke er ræere. Og der vil alltid finnes en høyremann av lille Keilhaus type, som går i emigrantregjeringens tjeneste for å vekke den oppmerksomhet som hans tidligere gjerninger ikke har formått å gjøre. Lakeier er der alltid å bli.

Vi skulle gjerne også ha sagt noen ord om femtekolonistene, som den kgl. resolusjon omfatter, men skal avholde oss fra det denne gang — belært av hystieriet i 1940. Vi går ut fra at den norske politistat neste gang har litt mere orden i sine papirer, og hvis ikke, kan den i god tid forut, henvende seg til den makt eller de makter, som den kaster seg i armene på, for det er i hvert fall et par av dem som har god greie på de femtekolonister som for tiden driver sitt spill midt for nesen på den kgl. norske arbeiderpartiregjering.

Forsvarsminister Hauge

Altså forutsettes det i amerikansk lov at til eksempel tyske privatpersoner skal bistå med indirekte å lette de militære operasjoner ved å delta i administrasjonen i sivilbefolkningen.

Etter internasjonal lov har imidlertid okkupasjonsplikten på seg til å ta vare på sivilbefolkningen. Civil Affairs fører fram forsyninger av mat og alt annet som er nødvendig like etter at en by eller en landsdel er besatt, administrerer og gjenoppretter all kommunal tjeneste fra sykehus til vannverk og renovasjonsvesen.

Military Government ville ikke være mulig etter det amerikanske og engelske system uten gjennom et intimt samarbeid med en innfødt siviladministrasjon.

Jeg vil anta at de personer som slik stiller seg til tjeneste for amerikanske styrker i fiendeland i første rekke gjør det av hensyn til sivilbefolkningens vel. Men det er ikke til å unngå at de samtidig i meget vesentlig grad også støtter okkupasjonsmakten.

Det vil være umulig å tenke seg at amerikanerne og engelskmennene betrakter disse medarbeiderne som forrædere eller krigsforbrytere. Hvordan tyskerne eller andre folk ser på et slikt forhold innen sine egne grenser, det aner jeg ikke noe om. Heller ikke kan noen i dag svare på hvordan amerikanerne og engelskmennene ville reagere om slike regler ble praktisert innenfor deres egne grenser i tilfelle av en okkupasjon.

Nå er det imidlertid klart at hverken amerikanerne, engelskmennene eller tyskerne kunne tvinge noen fiendtlig statsborger til å tjenestgjøre under Civil Affairs. Men det blir jo et annet spørsmål. Våre alliertes lover forutsatte et slikt samarbeid, ad frivillighetens vei, — i så høy grad forutsatte de det at de simpelthen bygde sitt okkupasjonsystem på et slikt frivillig samarbeid.

Vi var en god del nordmenn som under siste krig fikk utdannelse som Civil Affairs-offiserer i England og Amerika. Jeg vet ikke om noen av mine tidligere kolleger har tenkt over konsekvensen av det vi dengang lærte. Denne viten har iallfall plaget meg i lange tider slik at jeg nå var nødt til å legge den fram offentlig.

Og der er en ting til som jeg må ta med i samme slengen: Engang under krigen ble der på Vesle Skauzum i Canada holdt et foredrag for oss om forholdene i Norge, av professor Nicolaysen eller av Trygve Lie. Jeg er ikke helt sikker på hvem av de to herrer som sa følgende:

«Der er hjemme en gruppe mennesker som jeg er bekymret for mer enn for noen andre. Det er de patriotene som arbeider for oss under dekke av medlemskap i N.S. eller som fiktive venner av tyskerne. De har gjort oss store tjenester. Men jeg er meget bekymret for deres skjebne under den kommende invasjon i Norge. Vi kan ikke oppgi navnene deres, for da vil tyskerne skyte dem ned. Men om vi ikke oppgir navnene på dem, kommer vel våre egne styrker til å ta dem. Disse patriotene er i sannhet i en vanskelig stilling.»

Nå ble det igjen invasjon her i landet.

Men — — —

John Gjøver

Tegningsinnbydelse.

Fristen for tegning av aksjer i

8. mai A.s.

er forlenget til 20. september 1949.

Kristiansund N., 5. juli 1949.

Nils Vikdal Kristian Saltvedt,
Maria Husa Odd Pedersen N. R. Fløttre

Lønn i suspensjonstiden.

De respektive grupper av embets-, tjenestemenn og lærere som har vært suspendert i kortere eller lengere tid etter 7. mai 1945, vil nu etter gjeldende lover gjøre økonomisk krav gjeldende mot arbeidsgiver, stat eller kommune. Alle som mener seg å være urettferdig behandlet, må i egen interesse være med her.

Juridisk assistanse er sikret. I første omgang vil spørsmålet om lønn i suspensjonstiden bli prøvd prinsipielt, og man har tro på et positivt resultat. Men for å kunne løse spørsmålet økonomisk, er en pengemassering nødvendig. Alle som kan, må gi sitt bidrag — stort eller lite, men minst kr. 20. Det trenges i første omgang ca. 5000 kr.

Vi er klar over at mange ikke kan unnvære 20 kr. i disse vanskelige tider, men vi er samtidig også klar over at mange flere kan unnvære 20 kr. og enda meget mer, til den felles aksjon for rett og rettferd.

Nøi derfor ikke! Det gjelder nettopp din egen sak, og det haster! Send Deres beløp til «8. mai», Box 41, Kristiansund N.

Alle som deltar vil bli tilstillet revidert regnskapsutdrag.

For Rettsnemnda

Nils Vikdal

Send inn BLADPENGENE så stant unngås

Sykesuster

eller annen dame som mener seg skikket dertil kan få plass som pleierske — eldre dame nordpå.

Henvendelse med lønnsforlangende.

Olaf Sætrum,
Dovre st.

En frontkjemper -

Forts. fra side 2.

tror han er noen unntakelse, men fordi han er typen på den ungdom som meldte seg til tysk krigstjeneste. Denne ungdom kom på den «gale» siden, og deres gode tro og ærlige vilje ble hånet og tilsvinet i den norske presse og av dommerne. De ble kalt forbrytere, undermålere, eventyrere, idioter og alle de værste skjelsord språket har. En statsråd uttalte, at hadde det vært flere åndssvakeanstalter her i landet, da ville det ikke vært så mange NS-folk!

Trass all fortølgelse, all forkjetring, all ondskap og mistenkeliggjørelse, greide de ikke å knekke denne ungdom. Det viser det tilfelle jeg overfor har berettet. Og en dag vil disse guttene igjen vise, at de har både evner og mot til å ofre for sitt land hvis det blir krevet. Det blir den dagen, da heltene fra frigjøringstiden, alle de tusener som sprang fram i heimfrontens rekker etter at all fare var over for å plage og pine dem som hadde satt sitt liv på spill for det de trodde var rett, påny gjemmer seg i håp om at de skal slippe å risikere skinnet så lenge kampen pågår.

N. N.

«Det frie ord —»

Boken inneholder 8 num-
mer av bladet «Skolenytt»,
redigert av N. Vikdal.

Et angrep på «rettsoppgjøret»

120 sider.
Kr. 4,— fritt tilsendt.
Bestillinger mottas av
«8. mai» Box 41, Kr.sund N.

Grip chansen i dag!

120 kr. var prisen på et begynnerkurs i engelsk, spansk og tysk. Som reklame for de moderne LYNKURS tilbyr vi mot klipp av denne annonse et kurs for bare 30 kr. — en pris som knapt dekker ekspedisjonsutgiftene. Norsk Språkskole. Nye Teater, Oslo.

Fabrikanter!

Kan skaffe rågummi. (drivgummi). Bill. mrk. «Gummi nr. 122».

HAREHUNDER

Fine svenske støvere av landets fineste rase, utmerket også til revejakt, selges rimelig.
Engb. Langødegård,
Etna st., Valdres.

Leger.

Grei gbr.datter, 27 år, trenger avveksling fra huslige gjerninger og undres om det finnes lege, som trenger hjelp på sitt kontor, evt. diagnosest. mot noe veiledning i begynnelsen. Værelse må skaffes. 8 mndrs. samarittkurs. Maskinskrivning. Ordensvant. Interessert. Bill. mrk. nr. 158.

Nå er boken kommet!

Birger Kvitting

«ANGRER DU IKKE.»

«Hva Langeland har gitt oss gjennom sine ugjendrivelige dokumentasjoner og Harsem i sitt blendende aktorat, har Birger Kvitting malt i avslørende bilder, formet i etsende replikker og preget i lesernes sinn med opplevelsens intensitet. Denne roman er skrevet av en, som kunne og måtte skrive. Det gjelder jo ikke bare det ugjenkallelige som er skjedd, det gjelder framtiden. Ville det ikke være bra, om noen også ofret den en aldri så liten tanke, spør forfatteren.

Og allerede i dette spørsmål ligger svaret. For dette og for alt det annet som forfatteren har gitt oss sier vi: Takk for boken!»

Stein Sture

LES ANMELDELSEN PÅ SIDE 2.

Alle som har bestilt boken vil nå få den tilsendt. Boken koster 10 kroner pluss porto, og kan bestilles i «8. Mai» ekspedisjon, Postboks 41, Kristiansund N.

På trivelig skoggård i Østerdalen er etter 4 års ufrivillig bortforpaktning plass for:

Gårdskar,
Gårdsgutt,
Mellempike,
Komb. kontord. og barnefrk.
Vedhoggere
og folk til skogkulturarbeid.

Lett adkomst. Mekanisert drift. Gode køjer. Øvrige opplysninger gis omgående.

INDSET GARD, Elverum
telefon 2062

Arkivgransking.

Tidligere NS-mann og mangeårig assistent ved Statsarkivet i Trondheim, påtar seg undersøkelser i Statsarkivet om slekter og gårder fra Møre, Trøndelag og Nord-Norge. — Bill. mrk. nr. 134.

STABSOFFISER

søker passende arbeide snarest. Mange års øvelse i bokføring, revisjon og personelladministrasjon. Sproglærer ved handelsskole 12 år, middelskolelærer 13 år. Bilsertifikat. Prima helse. Billett mrk. «NS-sak oppgjort nr. 155».

PARTNER

mann e. kvinne søkes til samarbeide i påvis. m. lønns. foret. Evt. lån m. f. sikkerhet e. passiv delt. ved innsk. — B. m. «Samhørighet nr. 157».

STILLING SØKES.

Jeg har gyldig handelsbrev — og 30 års kontor- og forretningspraksis. De siste 9 år egen elektrisk forretning. Salgskraft og administrator. Alt har interesse. Kom med tillid hvoretter helst konferanse. N.S.-sak opp- og avgjort. Liten leilighet må skaffes. Bill. mrk. «1000 forretningsmann nr. 152».

Kvinne

i satt alder, får lettvtint plass på sør Vestlandet for å stille for eldre fisk mann. Trivelig sted og bra beboddesforhold. Bill. mrk. «Snarest nr. 156».

Lagerekspeditor

med 18 års praksis i kraftfor, kunstgjødsel og maskinekspedisjon, søker liende arbeide. N.S.-sak oppgjort. Billett mrk. «Lagerekspeditor 104/153».

Finnes der

en dattet jente

i 30 års alderen som vil korrespondere med meg. Jeg er fra en fjelldele med koselig heim, og er en elsker av den vakre tyske musikk. Bill. mrk. «Norsk eller tyskfødt nr. 154».

ARBEIDER

til sagbruk nær Drammen søkes. Leilighet 2 vær. kjøkken følger. Bill. mrk. «Bør jo heller nr. 132».

